

چالش‌های آموزش مجازی دوران کرونا و تاثیر آن بر افت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی

مسن نوپه‌ارا، مهدی معاون‌دا و مسین نطافتی^۱

ادانشجوی کارشناسی رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان
 ادانشجوی کارشناسی رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان
^۱ دانشجوی کارشناسی رشته علوم تربیتی گرایش آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان
 mMoaven.Mahdi@gmail.com

چکیده

آموزش در دوران کرونا یکی از موضوعات بسیار مهمی بود که مورد تهدید قرار گرفت و تعطیلی مدارس و رعایت فاصله اجتماعی ایجاب می‌کرد تا کلاس‌ها و مدارس به صورت غیرحضوری و از طریق آموزش مجازی انجام شود. بنابراین نبود زیرساخت و کمبود امکانات آموزشی دانش‌آموزان را در معرض افت تحصیلی و مشکلات یادگیری قرار داد. از این رو هدف تحقیق چالش‌های آموزش مجازی دوران کرونا و تاثیر آن بر افت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع ابتدایی می‌باشد. این پژوهش از نوع توسعه‌ای- کاربردی است و به بررسی مولفه‌های تعیین‌کننده در آموزش مجازی می‌پردازد. جامعه آماری دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر رشتخوار در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشد که تعداد آن برابر با ۱۲۰۰ نفر می‌باشد و از این تعداد نمونه‌ای به وسیله جدول مورگان به تعداد ۳۰ نفر به شکل تصادفی انتخاب گردیدند. داده‌های مورد نیاز به وسیله مصاحبه و بررسی نمرات نوبت اول دانش‌آموزان انجام شد. نتایج نشان داد آموزش مجازی در دوران کرونا نتوانسته است به خوبی نیازهای دانش‌آموزان را به خوبی محقق کند و عدم برخورداری از امکانات آموزشی و نبود زیرساخت‌ها، باعث افت کیفیت آموزشی و افت تحصیلی دانش‌آموزان شده است.

کلیدواژه‌ها: آموزش مجازی، یاددهی-یادگیری، افت تحصیلی، دانش‌آموزان، مقطع ابتدایی

۱-مقدمه

بیماری کووید-۱۹ که توسط SARS-COV-۲ ایجاد شده، برای اولین در دسامبر ۲۰۱۹ در ووهان چین تشخیص داده شد. در روز ۳۰ ژانویه ۲۰۲۰، دبیر کل سازمان جهانی بهداشت اعلام کرد که این اپیدمی یک حالت اضطراری بهداشتی در سطح بین المللی می باشد (فرنوش و همکاران، ۱۳۹۹). عدم وجود هرگونه درمان یا پیشگیری قطعی و پیشبینی برخی از اپیدمیولوژیستها در خصوص ابتلای حداقل ۶۰٪ جامعه به این بیماری، استرس و اضطراب زیادی را در جوامع ایجاد کرده است (اندرسون و همکاران، ۲۰۲۰). ترس و اضطراب ناشی از ابتلای احتمالی، مخرب بوده و میتواند منجر به ناهنجاریهای روحی روانی و استرس در افراد شود. همه انسان ها اضطراب را در زندگی خود تجربه می کنند و طبیعی است که مردم هنگام مواجهه با موقعیت های تهدیدکننده و تنش زا مضطرب می شوند، اما احساس اضطراب شدید و مزمن به علت وجود ویروس منحوس کرونا، امری غیرعادی است. اضطراب شامل احساس عدم اطمینان، درماندگی و برانگیختگی فیزیولوژیکی است. به طور کلی اضطراب یک احساس منتشر، بسیار ناخوشایند و اغلب مبهم دلواپسی است که با یک یا چند حس جسمی مانند احساس خالی شدن سر دل، تنگی قفسه سینه، طپش قلب، تعریق، سردرد و غیره همراه است. اضطراب فرآیندی از خرده نظام های متعادل، شامل، خرده نظام شناختی، جسمانی، عاطفی رفتاری است (بک، ۱۹۹۹). تغییرات در یک خرده نظام، منجر به تغییر در خرده نظام های دیگر می شود. اضطراب می تواند به طور طبیعی در به افراد وجود آید، مثلا در مورد بیمارانی با بیماری های مزمن به مرور زمان خانواده و اطرافیان حس همدردی خود را نسبت به بیمار از دست داده و تمایل کمتری برای برآوردن نیازها و یا گوش فرادادن به شکوه های وی خواهند داشت. ممکن است آن ها دقیقا نتوانند آنچه را که بیمار در حال تجربه آن است را درک کنند و حمایت عاطفی لازم را که بیمار نیازمند آن است از وی دریغ می دارند. همچنین ممکن است بیمار از دریافت کمک از پرستار خود احساس گناه کرده و یا بترسد که به او وابسته شود. (لی، ۲۰۱۱)

فرهنگ یاددهی - یادگیری مفهوم تازه و جدیدی است که در دهه های اخیر وارد ادبیات آموزشی شده است. با توجه به این مفهوم کلیه عناصر برنامه درسی و رفتارهای آموزشی معلم و یادگیرنده که در یک محیط یادگیری با یکدیگر تعامل دارند، از بستر آن محیط تاثیر می پذیرند.

این یادگیری تا سال ها پیش تنها محدود به محیط کلاسی و حضور فیزیکی در آن بود. این نوع از آموزش حضوری، محدودیت های زیادی از جمله عدم دسترسی یکسان تمامی افراد به دوره ها و آموزش های مختلف و صرف وقت و هزینه زیاد را دربر می گیرد. در چند سال گذشته با توجه به همه گیری ویروس کرونا و سایه شوم آن بر زندگی روزمره افراد، شکل دیگری از آموزش ها به کمک توسعه اینترنت و شبکه وب خودنمایی می کند.

آموزش های مجازی که به جزئی جدایی ناپذیر از زندگی فراگیران تبدیل شده است، بخش مهمی از فلسفه آموزش رسمی را امروزه به گردن گرفته است. در این روش محدوده فعالیت ها گسترده تر می شود و قابلیت های جدیدی در اختیار مربیان و متربیان در بحث آموزش قرار می گیرد. در روش های مجازی، یادگیری به تولید محصولات و روش های جدید معطوف می شود نه به بازگردانی اطلاعات قدیمی در ذهن و بیان طوطی وار آنها بدون تغییر. به عبارت دیگر؛ مهارت های حل مسئله، برنامه ریزی و تصمیم گیری در موقعیت های پیچیده را به عنوان مفهوم یادگیری تعبیر می کنیم.

مشکلات مربوط به بهداشت روانی در بین کودکان و نوجوانان در دوران وجود ویروس منحوس کرونا نسبتا شایع است، اما بیماری روانی شدید در بین آنها به ندرت مشاهده میشود. گمان میرود که ۲۰ درصد کودکان برخی از علائم ضعف در بهداشت روانی را از خود نشان می دهند و بخشی از این تعداد ممکن است زمانی نیازمند کمک تخصصی برای حل مسائل بهداشت روانی خود شوند (اتیکسون و هورن بی، ۱۳۸۷). برای موفقیت در دنیای به سرعت در حال تغییر امروز، راه حل های معمولی و روش های عادی، دیگر برای حل بهینه مسائل و ایجاد نوآوری مناسب نخواهد بود (لامزدین و لامزدین، ۲۰۰۷، نقل از کریمی،

۱۳۷۹) و کودکان و نوجوانان باید بتوانند به طور موثر و کارآمدی این تحولات دشوار را درک کنند و راه حل مناسب جدیدی برای آن‌ها بیابند تا در آینده مشکلات متعدد بیشتری گریبان‌گیرشان نشود (رضایی، ۱۳۸۸).

امروزه ما در دنیایی زندگی می‌کنیم که در حال تغییر و تحول است؛ دنیایی بسیار پیچیده، دنیایی که با مسائل بسیار دشوار روبروست. به نظر می‌رسد در این دوران و با وجود ویروس منحوس کرونا بسیاری از دانش‌آموزان به دلیل داشتن افکار بدبینانه و منفی ناسازگارانه و غیر منطقی نسبت به خودشان نا امید هستند و خطر ابتلا به مسائل روانی مانند اضطراب بیش از پیش سلامت آنها را تهدید می‌کند. اضطراب در مورد ویروس کووید ۱۹ شایع است و به نظر می‌رسد بیشتر به دلیل ناشناخته بودن و ایجاد ابهام شناختی در افراد درباره این ویروس است. ترس از ناشناخته‌ها ادراک ایمنی را در انسان کاهش می‌دهد.

بیان مسئله

با ظهور و پیشرفت فناوری اطلاعات و ارتباطات جهانی و تاثیر آن بر تمامی ابعاد زندگی بشر، جهان وارد جامعه جدیدی به نام جامعه اطلاعاتی شده است. تغییرات سریع اقتصادی، اجتماعی و فناورانه، ماهیت زندگی و مشاغل افراد را تحت تاثیر قرار داده است. یکی از مهمترین آنها که حقیقتاً تحول آشکاری را در زندگی انسان ایجاد نموده است، پیدایش رایانه‌ها بوده است که سرآغاز آن به سالهای دهه ۱۹۵۰ می‌رسد. اما تغییرات ناشی از رایانه‌ها زمانی به اوج رسید که شبکه‌های ارتباطی بین آنها رشد نمود و اینترنت در اواخر دهه ۱۹۸۰ پا به عرصه وجود نهاد تا با از میان برداشتن حقیقی فاصله‌های فیزیکی و موانع ارتباطی موجود، دنیای مجازی را رقم زند. (جاویدان نژاد & سهیلی، ۲۰۰۳)

آموزش مجازی به معنای بهره‌وری از متدهای به روز کامپیوتری برای انتقال اطلاعات درسی به فراگیران است که فراگیری خلاقانه‌ای را در یادگیری و مدیریت اطلاعات برای فراگیران به ارمغان می‌آورد. آموزش مجازی با استفاده از رشد صنعت فناوری اطلاعات و ارتباطات از راهکارهای جدید گسترش ابعاد هوشی و عدالت آموزشی در دنیای حال حاضر به شمار می‌رود و بنا بر اعلام کارشناسان و متخصصان فناوری اطلاعات و ارتباطات تا چند سال آموزش آنلاین مبتنی بر فضای مجازی (الکترونیک) روش متعارف آموزشی در جهان خواهد بود.

آموزش مجازی برانگیزاننده خلاقیت است چرا که روش‌هایی جدید را در حوزه آموزش عرضه می‌کند. به عبارت دیگر لازمه رسیدن به آموزش خلاق دور شدن از روش‌های سنتی آموزش و بکارگیری روش‌های نو در جریان تدریس است. امروزه باید بجای انباشتن ذهن دانش‌آموزان از محفوظات و شناخت سطحی از موضوعات آموزشی، آن را به فعالیت واداشت.

طبق طبقه‌بندی هدف‌های آموزشی که توسط بنجامین بلوم و همکاران او انجام شده است، شناخت یکی از ارکان یادگیری است ولی شناخت برای یادگیری خلاق و مؤثر کافی نیست. علاقه و گرایش به نوع آموزش و شیوه‌های آموزشی نیز از ارکان یادگیری است. تا فرد از درون نسبت به چیزی انگیزه نداشته باشد برای یادگیری آن چیز به تلاش و تکاپو نمی‌آفتد و رفتار او تغییر نمی‌کند. همچنین «عمل کردن» و تجربه عملی شرط دیگر یادگیری است. لذا می‌توان گفت یادگیری دارای سه رکن شناخت، نگرش و عمل است. هدف نیز به تبع یادگیری دارای ارکان سه گانه است. برای تحقق یادگیری مؤثر که موجب تغییر در رفتار یادگیرنده شود، هدف نیز باید دارای ابعاد شناختی، عاطفی و روانی - حرکتی باشد. هدف در آموزش مجازی یادگیری اثربخش است و باید برنامه ریزان با توجه به اصول طراحی آموزشی سه مرحله شناخت، نگرش و عمل را بکار گیرند تا روندی مطلوب و پویا را در یادگیری خلاق شاهد باشند و فراگیران با علاقه و اشتیاق به درونی سازی یادگیری بپردازند.

ضرورت و اهمیت تحقیق

در سال‌های اخیر آموزش مجازی به عنوان یکی از کاربردهای مهم فناوری‌های جدید اطلاعات و ارتباطات در جهان مطرح و فعالیت‌های گسترده‌ای را در این راستا آغاز گردیده است. با توجه به تغییرات سریعی که در محیط پیرامون در حال شکل‌گیری است، اجرای نظام‌های مجازی به منظور ارائه خدمات و فن‌آوری‌های جدید در زمینه‌ی تدریس و یادگیری به صورت یک نیاز اساسی مطرح شده است (فتحی و اجارگاه، پرداختچی، ربیعی، ۱۳۹۰).

ویروس کرونا تاثیر آشکاری بر زندگی و امورات مربوط به آموزش و پرورش گذاشته است و آموزش‌ها را از فضای فیزیکی و حضوری به مجازی مبدل ساخته است، از این نظر مزایای استفاده از فناوری اطلاعات بیش از پیش مؤثر جلوه می‌کند. استفاده

از روش تدریس های خلاق در آموزش مجازی به دانش آموزان این امکان را می دهد که بتوانند یادگیری را برای خود جذاب تر کنند. در متن ذیل دلایل بهره گیری از آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات بیان شده است :

آموزش بر پایه فناوری اطلاعات، این امکان را به فراگیران می دهد که به صورتی فعالانه و نوآورانه بیندیشند و از ایده های آموزش مجازی که سرشار از خلاقیت است، به صورت مشترک استفاده کنند. (جلالی & عباسی، ۲۰۰۴)

هر فرد برای رویارویی با تغییراتی که در جامعه مدرنیته رخ می دهد باید به طور مداوم در حال یادگیری و بازآموزی باشد. این ویژگی در عصر حاضر موجب شده است تا به طور مداوم بر درخواست آموزش و فرصت برای یادگیری افزوده شود. (Mouza, C, Groff J, 2008)

میزان موفقیت هر جامعه نیز وابسته به توان دانش پژوهانی است که درگیر فرایند یادگیری همیشگی هستند و سازگار با شرایط جامعه و ابزار های پیشرفت، پیش می روند. فناوری می تواند با ارائه موضوعات، تنگناها و مشکلاتی که از فعالیت های اصیل و معتبر سرچشمه گرفته اند وسیله ای برای یادگیری بهتر را فراهم آورد. (Zofen s, 2009)

ورود فناوری های جدید اطلاعاتی و ارتباطی از قبیل کامپیوتر و شبکه های اطلاعاتی اینترنتی به عرصه آموزش و پرورش و دانشگاه ها، فرصت مغتنمی است برای انجام برخی اصلاحات و نوآوری های آموزشی که حاصل آن افزایش کارایی و اثربخشی نظام آموزش و پرورش خواهد بود.

آموزش مجازی با ارائه قابلیت ها و روش های متنوع به دنبال یادگیری خلاق و پرورش نبوغ خلاقیتی فراگیران است. یادگیری خلاق عبارت است از توانایی یادگیری بیشتری مطالب در کمترین زمان، به خاطر سپاری همیشگی و به خاطر آوری راحت و کامل مطالب همراه با خلاقیت. یادگیری خلاق، انگیزه لازم برای فعالیت و تلاش را در یادگیرنده ایجاد کرده تا حتی برای مسائل آینده که قابل پیش بینی نیست به راه حل های خلاقانه بیندیشد. (Husseini A, 2009)

آموزش و آزمون دو روی یک سکه هستند و با توجه به خلاقیتی که در یادگیری ایجاد می شود و فرد از توانایی حل مسئله در موقعیت های غیر قابل پیش بینی برخوردار می شود، فرد این امکان را دارد تا با بهره گیری از خلاقیت در ارزشیابی (آزمون) موفقیت را بدست بیاورد و برای مربی تصویر روشن تری از پیشرفت خودش را ایجاد کند.

پیشینه پژوهشی

بخشی پور، نورالهی (۱۴۰۱) در مطالعه ای که با موضوع تحلیل ادراک دانش آموزان مقطع متوسطه از عوامل مؤثر بر افت تحصیلی در شرایط همه گیری کرونا انجام دادند دریافتند که شرایط همه گیری کرونا، بر ابعاد مختلف زندگی دانش آموزان اثر گذاشته است و سبب تعطیلی مدارس و تغییر آموزش به سبک غیر حضوری شده است و تاثیراتی در حیطه آموزش داشته است که یکی از مهمترین آن، افت تحصیلی می باشد. برای بررسی عوامل مؤثر بر افت تحصیلی در شرایط بیماری کرونا، نیاز به تحقیقات عمیق و گسترده ای می باشد، لذا هدف این پژوهش بررسی دیدگاه های دانش آموزان مقطع متوسطه که به طور کمی یا کیفی در دوران کرونا نسبت به قبل دچار افت تحصیلی شده اند می باشد. روش این مطالعه کیفی و با رویکرد پدیدارشناسی توصیفی بوده است و با استفاده از نمونه گیری هدفمند ملاک محور انجام شده است و به منظور گردآوری داده ها از مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شده است پس از ۱۰ مصاحبه با دانش آموزان پایه هشتم تا یازدهم شهر مشهد در سال ۱۴۰۰، اشباع نتایج حاصل شد. تحلیل عمیق دیدگاه های دانش آموزان نشان داد عوامل مختلفی بر افت تحصیلی آن ها در دوران همه گیری بیماری اثرگذار بوده است که در سه محور فردی، محیطی و آموزشی می باشد، که محور فردی شامل: حواس پرتی، عصبی بودن، افسردگی، استرس (مسائل روانی) و کاهش کیفیت یادگیری، انگیزه، تقلب، کم خوانی، کم آوردن زمان (یادگیری) و بازیگوشی، بازی الکترونیکی، اطلاعات مضر، فضای مجازی (تلفن همراه) و محور محیطی شامل: مدرسه، تفریح (محیط های نشاط -آور) و برخورد خانواده، دوستان و همکلاسی ها (نزدیکان) و محور آموزشی شامل مشکلات اینترنت، مشکلات نرم افزار آموزشی (بستر آموزشی)، کیفیت پایین تدریس، تغییر ساعت کلاس، بی نظمی معلم و عدم پاسخگویی معلم، بدرفتاری معلم (معلم) می باشد. لذا توصیه می شود متولیان آموزش در جهت ارتقا کیفیت آموزش مجازی، ارتقا نحوه

تدریس مجازی معلمان، مراقبت از سلامت روان معلمان و دانش-آموزان و افزایش مهارت‌های دانش‌آموزان برای سازگاری بیشتر با این شرایط بکوشند.

مریدی چشمه گچی، ناصری (۱۴۰۱) بررسی تاثیر کرونا بر افت تحصیلی دانش‌آموزان انجام دادند دریافتند که جبر حاصل از بیماری کرونا معضلاتی را پیش روی دانش‌آموزان به ویژه در سنین و پایه های پایین تر، خانواده ها و نظام آموزشی قرار داده است هدف از انجام این تحقیق بررسی تاثیر کرونا و فضای مجازی با افت تحصیلی دانش‌آموزان می باشد. این پژوهش به روش مروری کتابخانه ای و مطالعه ی پژوهش های مرتبط با این موضوع انجام شده است. نتایج پژوهش نشان می دهد که دانش آموزان در نتیجه بیماری کرونا و قرنطینه، در بعد فردی مشکلات روانشناختی مانند اضطراب، افسردگی، اختلال استرس پس از آسیب، استرس، ناکامی، ترس، خشم، احساس تنهایی و بی حوصلگی را تجربه کرده اند. در بعد بین فردی، دانش‌آموزان با مشکلاتی مانند مشکل در ارتباط با اعضاء خانواده، محدودیت ارتباطی با دوستان و معلمان، حمایت‌های اجتماعی ناکافی، کاهش درآمد خانواده را تجربه کرده اند. در بعد آموزشی مشکلاتی، مانند حضور شناختی و اجتماعی ضعیف دانش‌آموزان در فرآیند آموزش آنلاین، افزایش بار شناختی، ضعف انگیزه، مشکلاتی در مدیریت زمان، نگرانی از ارزشیابی شناسایی شد.

علی پور، قنبری حمیدآبادی، رفیعی، هاشمی (۱۴۰۰). در مطالعه ای با موضوع بررسی چالش تعطیلات دوران کرونا و افت تحصیلی فراگیران نظام تعلیم و تربیت: ارائه راهکاری های متناسب. رویکردی نو در علوم تربیتی انجام دادند و به این نتیجه رسیدند که کرونا ویروس با تغییر به پاندمی جهانی در سال ۲۰۲۰ مشکلات و چالش های بسیاری بر جهان تحمیل نمود که جهت جلوگیری و پیشرفت مرگ و میر بسیاری از سازمان های دولتی به خصوص نظام تعلیم و تربیت وارد عصر جدید از آموزش مجازی شد، تعطیلات برای بسیاری از دانش‌آموزان تهدید می‌تواند محسوب شود آن دسته از دانش‌آموزان شرایط مساعد مالی در خرید تجهیزات مجازی ندارند و والدین سواد کافی در هدایت تحصیلی این دسته از دانش‌آموزان نیست، متعاقباً باعث ترک تحصیلی و افت تحصیلی خواهیم بود باتوجه به این مساله و چالش این پژوهش توصیفی با روش تحلیل محتوا از اسناد و مقالات معتبر به اکتشاف و بررسی عنوان تحقیق پرداخت و راهکار ها و مسایل مثبت و مفی این چالش جهانی مورد تحلیل و بحث قرار داد در پایان بهترین روش برای دانش‌آموزان جهت عملکرد مناسب ارایه شد، به تقضیل بیان گردید . شیوه یادگیری الکترونیک مزایای برجسته‌ای برای دانشجویان دارد از جمله: کاهش زمان مورد نیاز برای آموزش و تعلیم، تنوع افراد از نظر فرهنگی و مکانی، کاهش هزینه ها، قدرت بالاتر به خاطر سپاری متون، انعطاف پذیری و محیط عاری از اضطراب. سنایی، (۲۰۱۱).

فرج الهی و ظریف صناعی (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان آموزش مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش عالی به این نتیجه رسیده‌اند که استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات نماد دوره جدیدی از آموزش است. فناوری اطلاعات و ارتباطات الگوی فکری آموزش را دگرگون و مدل‌های موجود را غنی تر کرده و شیوه‌های جدیدی نیز ایجاد می‌کنند. این مدل‌ها ویژگی های آموزش مبتنی بر فناوری را به اشتراک می‌گذارند و شیوه‌های جدید آموزش و یادگیری را پیشنهاد میکنند که در آن یادگیرنده نقش فعالی داشته و بر یادگیری خودراهبر، مستقل، انعطاف‌پذیر و تعامل کننده تأکید دارد.

گریگ و کریسلی به نقل از رحمانی، سلیمی، موحدی نیا (۱۳۸۹) در کتاب خود تحت عنوان آموزش برخط به ده عنصر اساسی تشکیل دهنده آموزش مجازی اشاره کرده است: محتوا - فعالیت‌های یاددهی - یادگیری - طراحی صفحات - سازماندهی مواد آموزشی - بازخورد - انعطاف پذیری - حجم کار - کمک رسانی - انگیزه - روش‌های ارزشیابی. در حوزه آموزش مجازی، مسائلی از قبیل روش تربیتی، طراحی آموزشی، نیازسنجی، سبک های یادگیری و ... مطرح می شوند که بدون توجه به آنها نمی توان به موفقیت پروژه یادگیری الکترونیکی امیدوار بود .

¹ Sanayei

روش تحقیق

این پژوهش از نوع توسعه‌ای- کاربردی است و به بررسی مولفه‌های تعیین‌کننده در آموزش مجازی می‌پردازد. جامعه آماری دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر رشتخوار در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ می‌باشد که تعداد آن برابر با ۱۲۰۰ نفر می‌باشد و از این تعداد نمونه‌ای به وسیله جدول مورگان به تعداد ۲۳۰ نفر به شکل تصادفی انتخاب گردیدند. داده‌های مورد نیاز به وسیله مصاحبه و بررسی نمرات نوبت اول دانش‌آموزان انجام شد. نتایج نشان داد آموزش مجازی در دوران کرونا نتوانسته است به خوبی نیازهای دانش‌آموزان را به خوبی محقق کند و عدم برخورداری از امکانات آموزشی و نبود زیرساخت‌ها، باعث افت کیفیت آموزشی و افت تحصیلی دانش‌آموزان شده است.

یافته‌ها

با توجه به اینکه در این پژوهش هدف اصلی ما بیشتر بر روی کودکان ابتدایی است که به تازگی وارد دنیای آموزشی شده‌اند و برای اینکه بیشتر در جریان بازی و سرگرمی باشند، آموزش‌های مجازی را مانعی بر سر راه خود می‌بینند. این کودکان به همان نسبت که وارد فضای آموزشی جدیدی می‌شوند و تجربه‌ی جدیدی را کسب می‌کنند، عدم آشنایی با این فضای جدید، سردرگمی و فرار از آموزش را افزایش می‌دهد و خانواده‌ها با مشکلاتی روبرو می‌شوند. در این بین، این نکته حائز اهمیت است که کودکانی که سرمایه‌های انسانی جامعه آینده هستند به مراتب باید بصورت سازمان یافته و هدفدار تربیت شوند تا هر کدام از آنها در جهت پیشرفت حرکت کنند و به دنبال آن جامعه‌ای پیشرفته را بوجود آورند.

یکی از دغدغه‌های والدین، آموزش و یادگیری نسبی و معقول فرزندان است، با حضور ویروس کرونا و حاکم شدن آموزش‌های آنلاین بر فرآیند آموزشی این دغدغه بیش از پیش جلوه گر می‌شود. ویروس کرونا که چند مدتی است که بر فرآیند‌های روزمره زندگی سایه افکنده، رویکردی جدید را به جامعه آموزشی نشان داد. حرکت از آموزش حضوری به سوی آموزش‌های مجازی و آنلاین این مسیر را دچار تغییرات محسوسی کرده است. مسلماً تغییر نوع آموزش به تناسب هدف‌ها، نیازهای جدیدی را ایجاد می‌کند. علاقه مند کردن فراگیران با استفاده از روش‌های جذاب و به دنبال آن، یادگیری مشارکتی در کلاس‌های مجازی یکی از این نیازها است. با توضیح ویژگی‌های آموزش مجازی به چگونگی حالت منفعلانه برای یادگیری و نیازمندی برای رفع آن پی می‌بریم:

آموزش‌های آنلاین محاسن و معایبی دارند. یکی از ویژگی‌های خوب آن، محدود نبودن به موقعیت زمانی و مکانی است که مربی و متربی می‌توانند با هم بدون محدودیت زمانی و مکانی در تعامل باشند.

یکی از ویژگی‌های منفی آن را نیز می‌توانیم عدم نظارت مستقیم و کنترل مربی بر متربی در فرآیند آموزشی و ارزشیابی معرفی کنیم. این عدم نظارت باعث می‌شود تا فراگیرانی که در سنین پایین تر قرار دارند و روحیه بازی و سرگرمی آنها در حال غلبان است، از زیر بار آموزش‌های مجازی و وقت‌گذراندن برای آن‌ها شانه خالی کنند و به اصطلاح فرار از آموزش‌ها را به قرار ترجیح دهند. دلیل آن نیز این است که صرف وقت برای آموزش مجازی را از دست دادن فرصت بازی می‌دانند و آموزش برای آنها خشک و حوصله‌سربر شناخته شده است. بنابراین با این طرز تفکر که معلم بدون حضور فیزیکی از فعالیت‌های آموزشی آنها آگاه نمی‌شود و دیگر از آنها بازخورد نمی‌خواهد، پیش می‌روند و سطح بالاتری از مشکلات تحصیلی و تکلیف‌گریزی نمایان می‌شود.

به بیان دیگر، در آموزش‌های مجازی، ارزشیابی از تحقق هدف‌ها برای معلم سخت‌تر است و دانش‌آموزان اغلب با کمک یار دومی که یا کتاب است یا والدین و بدون هیچگونه تلاشی که آمیخته با خلاقیت باشد، به ارزشیابی می‌پردازند و به همین دلیل در مورد موضوعات آگاهی کافی را ندارند و دچار سردرگمی در حل مسائل و آزمون‌ها می‌شوند، این مورد خود زمینه‌ای را فراهم می‌کند که علاقه و انگیزه به درس و آموزش مجازی را تضعیف می‌کند. علاوه بر مشکلات تحصیلی، به هم ریختگی الگوهای خواب و تغذیه، مشکلات عاطفی نظیر افسردگی و اضطراب و مشکلات رفتاری نیز از آثار مخرب کرونا هستند که دایره آموزشی به صورت تابع، از این مشکلات تاثیر می‌پذیرد. به عنوان مثال، کودکی که الگوی خواب او به هم ریخته یا از اضطراب رنج می‌برد، هنگام برگزاری کلاس‌های مجازی بازدهی و کارایی لازم را ندارد و همین امر یادگیری را تحت الشعاع

قرار می‌دهد. پس همه پیامدهای روانشناختی و تربیتی ویروس کرونا، بر بُعد آموزشی اثر می‌گذارد و یادگیری را که هدف آموزش است، با چالش‌هایی روبرو می‌کند. از جهتی دیگر، در مواجهه با این چالش‌ها و برای حل آنها، تعامل با والدین نیز دچار تنش‌هایی می‌شود.

نتیجه‌گیری

جبر حاصل از بیماری کرونا معضلاتی را پیش روی دانش‌آموزان به ویژه در سنین و پایه‌های پایین‌تر، خانواده‌ها و نظام آموزشی قرار داده است. هدف از انجام این تحقیق بررسی تاثیر کرونا و فضای مجازی با افت تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. این پژوهش به روش مروری کتابخانه‌ای و مطالعه‌ی پژوهش‌های مرتبط با این موضوع انجام شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که دانش‌آموزان در نتیجه بیماری کرونا و قرنطینه، در بعد فردی مشکلات روانشناختی مانند اضطراب، افسردگی، اختلال استرس پس از آسیب، استرس، ناکامی، ترس، خشم، احساس تنهایی و بی‌حوصلگی را تجربه کرده‌اند. در بعد بین فردی، دانش‌آموزان با مشکلاتی مانند مشکل در ارتباط با اعضاء خانواده، محدودیت ارتباطی با دوستان و معلمان، حمایت‌های اجتماعی ناکافی، کاهش درآمد خانواده را تجربه کرده‌اند. در بعد آموزشی مشکلاتی، مانند حضور شناختی و اجتماعی ضعیف دانش‌آموزان در فرآیند آموزش آنلاین، افزایش بار شناختی، ضعف انگیزه، مشکلاتی در مدیریت زمان، نگرانی از ارزشیابی شناسایی شد. دو سال از همه‌گیری ویروس کرونا و حضور نیافتن دانش‌آموزان در مدارس و کلاس درس می‌گذرد. افت تحصیلی، وابستگی بیشتر به والدین به جای نظام آموزشی و بروز ناهنجاریهای اجتماعی در دانش‌آموزان از حواشی آموزش مجازی است اما در این میان نگرانی والدین از سلامت فرزندان و نگرانی مسئولان از تبعات آینده آموزش مجازی برای نظام تعلیم و تربیت هر دو بجا و منطقی است. از سوی دیگر بررسیها نشان می‌دهد برای تعداد زیادی از خانواده‌ها به دلیل درآمد کم، همچنان تامین هزینه اینترنت و خرید تلفن همراه برای فرزند خود و یا در بعضی منازل با توجه به تعداد دانش‌آموز بیشتر، خرید تبلت برای استفاده از بستر فضای مجازی و شاد، به یک معضل تبدیل شده است که در چنین شرایطی نمیتوان انتظار داشت این دانش‌آموزان بتوانند با دغدغه‌های فراوان، به خوبی از آموزشهای راه دور استفاده کنند. اگر چه شیوع ناگهانی کووید-۱۹، سیستمهای بهداشتی درمانی دنیا را با چالشهای متعددی روبرو کرد، اما سایر حوزه‌ها از جمله حوزه تعلیم و تربیت را نیز تحت تاثیر خود قرار داد. (۱) با شروع اپیدمی کووید-۱۹ در سراسر جهان، پروتکل‌های بهداشتی بر رعایت فاصله گذاری اجتماعی تاکید کردند. (۲) در این راستا در بسیاری از کشورها از جمله در کشور ما، برای کاهش شیوع ویروس کرونا آموزشهای حضوری در مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل شد. (۳) برای این که آموزش دانش‌آموزان و دانشجویان در طول دوره فاصله گذاری اجتماعی دچار وقفه نشود و برنامه‌های درسی طبق برنامه از قبل مشخص شده، تداوم داشته باشد راهکارهای مختلفی ارائه شد. در حوزه آموزش و پرورش، آموزش از طریق تلویزیون و با همکاری شبکه آموزش ارائه شد و هدف اصلی آن رعایت عدالت آموزشی عنوان شد. اگر چه تجارب موفق در این زمینه کسب شد، اما با توجه به تنوع مقاطع تحصیلی و رشته‌ای درسی عملاً امکان ارائه همه دروس به شکل آموزش تلویزیونی میسر نشد. از طرف دیگر یکی از مهمترین عیب این نوع آموزش، یک طرفه بودن و عدم تعامل بین معلم و دانش‌آموز بود تا این که اپلیکیشنی در بستر شبکه اجتماعی با عنوان شبکه اجتماعی دانش‌آموزان (شاد) طراحی شد و آموزشها در این بستر ارائه شد. اگر چه این شبکه هم دارای محدودیتها و مشکلاتی بود اما رفته رفته مشکلات آن مرتفع شد و توانست رضایت نسبی معلمان و دانش‌آموزان را جلب کند هرچند با ایده‌آلهای آموزش مجازی هنوز فاصله زیادی دارد. سختی تحصیل مجازی و تبعات آن برای دانش‌آموزان نوجوان امری بسیار مهم است و از طرفی ضعف در فراگیری دانش و مهارت، نبود تمرکز کافی در محیط خانه و دوری از شور و نشاط حضور در مدرسه برای نوجوان، میتواند در بلندمدت مشکلاتی به همراه داشته باشد که افت تحصیلی و مردودی از مهمترین موارد آن است

منابع و مأخذ

بخشی پور ابوالفضل، نورالهی شبنم. (۱۴۰۱) تحلیل ادراک دانش‌آموزان مقطع متوسطه از عوامل مؤثر بر افت تحصیلی در شرایط همه‌گیری کرونا: مطالعه کیفی. رویش روان‌شناسی؛ ۱۱ (۴): ۱۸۱-۱۹۲. URL: <http://froovesh.ir/article-۱۹۲-۱۸۱>

[fa.html](http://froovesh.ir/article-۱۹۲-۱۸۱-fa.html)

- مریدی چشمه گچی، علیرضا و ناصری، علی، ۱۴۰۱، بررسی تاثیر کرونا بر افت تحصیلی دانش آموزان، سومین کنفرانس ملی مدیریت، روان شناسی و علوم رفتاری، تهران، <https://civilica.com/doc/1566158>
- علی پور، زینب، قنبری حمیدآبادی، مهدیه، رفیعی، مائده، & السادات هاشمی، عاطفه. (۱۴۰۰). بررسی چالش تعطیلات دوران کرونا و افت تحصیلی فراگیران نظام تعلیم و تربیت: ارائه راهکاری های متناسب. رویکردی نو در علوم تربیتی، ۳(۲)، ۱۶-۲۱. doi: 10.22034/naes.2020.263110.1083
- حسینی، آ. یادگیری خلاق، کلاس خلاق، راههای عملی پرورش خلاقیت. تهران: مدرسه؛ ۲۰۰۹. ۱۴۷ ص.
- فرج اللهی، ع. ظریف صنایعی، ن. (۱۳۸۸). آموزش اطلاعات مبتنی بر فناوری و ارتباطات در آموزش عالی. پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشگاه علوم پزشکی شیراز (۱۳۸۸).
- جاویدان نژاد ح، سهیلی س. آموزش الکترونیکی، سازمان ها در قرن ۲۱ نیاز دارند [اینترنت]. مجموعه مقالات اولین کنفرانس بین المللی فناوری اطلاعات و دانش، دانشگاه صنعتی امیرکبیر؛ ۲۰۰۳
- جلالی، آ. عباسی، م. فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش در سایر کشورها. مجموعه مقالات برنامه درسی فناوری اطلاعات و ارتباطات در تهران. استراتژی های ارتقاء علوم انسانی در کشور. تهران. ۲۰۰۴؛ ۱۲ (۴): ۲۲۲
- رحمانی، ج، موحدی نیا، ن، سلیمی گ. مدل مفهومی آموزش و نقش های آموزشی فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش و پرورش، دانش و پژوهش در علوم تربیتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان. ۲۰۰۶؛ دهم و یازدهم: ۶۶-۴۹
- صنایعی، آ. تجارت الکترونیک: دیدگاه مدیریتی، تهران، موسسه دیباگران، ۱۳۹۰
- فتری واجارگاه، ک. پرداختی، م. ربیعی، م. (۱۳۹۰). ارزیابی اثر بخشی دوره های آموزش مجازی در سیستم آموزش عالی ایران. (مورد مطالعه: دانشگاه فردوسی مشهد). دوره ۱، شماره ۲۴، ۲۴-۲۱
- Kanuka H. and Anderson T., Ethical Issues in Qualitative Elearning Research, International Journal of Qualitative Methods, Vol.6, No.2.2007,
- Ritanjali Panigrahi, Praveen Ranjan Srivastava, Dheeraj Sharma, Online learning: Adoption, continuance, and learning outcome-A review of literature Journal: International Journal of Information Management - Volume 43, December 2018, Pages 1-14
- Zofen S. Educational . 2nd ed. Tehran: Ministry of Culture and Islamic Guidance; 2009. 61p.
- Groff J, Mouza C. A Framework for Addressing Challenges to Classroom Technology use. AACE Journal. 2008; 16(1): 21-46 5.
- Exploring the opportunities and challenges of e-learning and its impact on learning
- Sin, N & Lyubomirsky, S (۲۰۱۵) Enhancing well_ being and alleviating depressive symptoms with positive psychology intervention: apractice_ friendly meta_ analysis. (Electronic version). Journal of clinical psychology. ۴۸۷ - ۴۶۷, ۶۵ ,
- ۲۷ Taylor SE, Kemeny ME, Reed GM, Bower JE, Gruenewald TL (۲۰۱۲) Psychological resources, positive illusions, and health. American psychologist. ۱۰۹-۹۹ :۵۵ ;